Опорний конспект · 1.10. Подвоєння та подовження приголосних

Українська мова · Підготовка до НМТ · Розділ 1. Фонетика. Графіка

1. Два явища — одна орфограма

Подвоєння — збіг двох звуків на межі морфем. Перевірка: **розбір слова** на частини.

Подовження — один довгий звук **між голосними**. Подовжуються «де ти з'їси ці лини» (д, т, з, с, ц, л, н) + ж, ч, ш; щ — ні.

2. Подвоєння: збіг на межі морфем

Межа	Приклади
префікс + корінь	беззвучний · віддати · роззброїти · ввічливий · оббити · ззаду **але** отой, отут, отак
основа + суфікс	законний · туманний · цінний · осінній · письменник · годинник · священник · законність
основа + основа · дієслово + **-ся** · напам'ять	страйкком · військкомат · юннат · розрісся · пасся · бовван · ссати · лляний · овва · Ганна

3. -н- чи -нн- у прикметниках

дві н	**одна н**
основа на **н** + суфікс -н-: туманний, законний, осінній	інша основа: буквений, вересневий, глиняний, юний
наголошені **-е́нн-, -а́нн-** (міра, неможливість): незліче́нний, нездола́нний, силе́нний	дієприкметники: незлі́чений, нездо́ланий, ска́заний
старослов'янізми: свяще́нний, натхне́нний; стара́нний, притама́нний, оста́нній	шале́ний, скаже́ний, навіже́ний, жада́ний

4. Подовження: умова і позиції

голосний + д/т/з/с/ц/л/н/ж/ч/ш + я, ю, є, і → пишемо дві букви

Позиція	Приклади
іменники **середнього роду** на -я	знання (у знанні) · життя · зілля · обличчя · Запоріжжя
кілька іменників І відміни	суддя · стаття · рілля · Ілля · баддя
орудний однини III відміни	сіллю · тінню · ніччю · подорожжю · розкішшю
прислівники · форми *лити*	зрання · спросоння · навмання · попідтинню ·ллю, ллєш

5. Подовження НЕ відбувається

- перед приголосним: **щастя**, листя, радістю, честю, жовчю;
- основа на губний або р → апостроф: кров'ю, любов'ю, матір'ю;
- родовий множини: знань, облич; **статей** **але** суддів.
- малі істоти: теля, гуся, щеня, курча;
- винятки: кутя, попадя, свиня, третя.

ь Між подвоєними буквами **знак м'якшення не пишемо**: знання, стаття, сіллю.

6. Іншомовні слова · звуки

Група	Приклади
одна загальні назви	група · каса · клас · колектив · бароко · беладона · анотація
дві винятки	ванна · вілла · тонна · манна · панна · брутто · нетто · більль · булла · мулла · мірра
дві власні назви й похідні · межа префікса	Голландія — голландський · Марокко · Ніцца · Руссо · імміграція

Подовжений приголосний — **один** звук: звуків на один менше, ніж букв.

знання 6/5 · життя 5/4 · сіллю 5/4 · ніччю 5/4 · обличчя 7/6 · розкішшю 8/7;
але щастя 5/6 · стаття 6/5 · статей 6/6.

Значення від подвоєння: біль — більль · мана — манна · міра — мірра.